

Kråkan

SJÄLV

TEXT OCH BILD
STIG FREDRIKSSON

Alla tycker om kråkor, dessa nyfikna och kluriga gråkappor. Många beundrar deras listiga och underfundiga hyss medan andra vill döda dem. Vad tycker kråkan själv? Vi har gjort en djupintervju med kråkan Kråkis som hösten 2005 bröt vingen men repade sig och numera träffas nära Sälldammen i Slottsskogen, Göteborg. Vi gör oss härmed till tolk för denne oförtröttlige överlevare.

Vi kråkor gillar människor. Näja, det är kanske att ta i, ibland frågar vi oss vad ni är bra för, men vi accepterar i alla fall att ni finns där. Ni är ju en del av naturen, även om ni gör vad ni kan för att avlägsna er från den, blir ni inte fria från den, så är det ju. Er verksamhet ger oss ibland goda utkomstmöjligheter, men vi vet också att ta oss i akt för de av er som vill förgöra oss. Vi är på goda grunder lite avvaktande. Det lär dröja innan du kan mata oss ur handen.

Olyckan

Sedan jag brutit vingen var läget kritiskt. Så här gick det till. Jag hade glömt att fågelhuset hade glasväggar och flög rakt in

i en ruta så illa att vingen fick en törn. Hade de klistrat duvhöksilhuetter på rutorna hade jag säkert väjt undan, men det går ju inte – då blir ju fåglarna inne i fågelhuset vettskrämda, skräcken ligger i generna. Det var sen höst och vintern var på väg.

Visserligen är det ganska tama vintrar här i väster, men för en vingbruten kråka kan livet ändå vara svårt. Men skam den som ger sig. Snälla människor matade mig med torrt bröd, ibland fanns det vattenpölar där jag kunde mjuka upp bitarna. Varje gång blev människorna alldeles till sig, hade de inte tänkt på att man kunde göra så? Tack också till djurvårdarna som matar pelikaner och pingviner med sillar, de tänkte på mig också, men så gillar de ju djur.

Kråkans konst

Människor häpnar när vi kråkor visar vad vi kan. Vi kan inte bara blöta brödbitar vi får, så att de torra bitarna blir smakligare. Många tappar hakan när vi jonglerar med pinnar, plockar vinterpäls från hjortar och älgar till våra bon eller släpper ekollon på asfalt så att de spricker. Här i Slottsskogen

Ni människor fungerar ofta bra som fodervårdar åt oss kråkor *Corvus corone*. Vissa matar oss direkt, andra lämnar mumsiga rester efter sig. Äter ni aldrig upp?

var det också en som letade tomma snusdosor och öppnade dem för att komma åt snusrester. Han lever inte längre, där ser man, snusa är farligt.

Vi är socialt kompetenta och lär av varandra, vi har i förhållande till andra fåglar en proportionellt större hjärna, så är det faktiskt (Ulfstrand, 2008). Det gör att vi kan anpassa oss efter rådande omständigheter, vilket ökar våra möjligheter att överleva i en föränderlig värld. För så är den ju, världen – inte alls idag som den var igår. Kort sagt: vi är ett påhittigt men försiktigt släkte, vilket räddat oss hittills.

Skillnaden

Att använda redskap ansåg de självgoda människorna för inte så länge sedan var det som skilde människan från djuren. Ack, så fel de hade! Massor av djur använder redskap, apor förstås men också andra däggdjur, insekter och fiskar. Vi gör det också, om så skulle behövas. Det blev stor uppståndelse bland människorna när de upptäckte att kråkor på Nya Kaledonien använde sig av små stickor för att plocka upp larver (Weir m fl, 2002).

När det visade sig att de hackade till trästickorna så att de skulle passa bättre, blev detta ett grundskott mot tron på människans särställning! Också en enkel kråka kan tillverka redskap och inte bara använda det! Människan närmar sig allt mer naturen.

Nattmonster

Första vintern var värst men jag överlevde. På nätterna gömde jag mig inne i de praktfulla rhododendronbuskagen som växer längs Stora Liden. Vingen läkte så småningom men hängde ner, det gick det inte att göra något åt. Hela tiden var jag rädd eftersom Slottsskogen vintertid får besök av några själlösa monster som vill äta upp oss.

Duvhöken är vår första skräck. När vi ser den borde vi fly men kan ändå inte låta bli att skälla ut den med all kraft vi

kan uppbåda. Det händer att någon av ungtupporna blir för kaxig och ska visa sig på styva linan och kommer för nära höken med döden som följd – den är snabbare än blixten.

Berguven är vår andra fasa, denna stora ugglas som människor var på väg att utrota, men hängivet arbete av hundratals människor som älskar fåglar räddade den. Märkligt att människor kan tycka om berguvar. Nu bor de på varje mil längs kuster och till och med inne i städerna, vi har hört att de kanske slår sig ner på Ullevi. Aldrig får man vara i fred. Den plockar oss mitt i natten utan att vi märker det.

Fodervårdar

Jag lyckades undvika både hök och uv med tur och skicklighet. Jag höll mig nära människor på dagen, här fanns gott om snälla vandrare som tog sig an mig. Särskilt var det Jan-Erik och Sofia som tror att de adopterade mig medan det i själva verket var jag som valde dem. De är ett fynd – bäst gillar jag när de kommer med ost men nötkött går också bra.

När vi får mat äter vi oss mätta, får vi mer gömmer vi det på listiga ställen. Det gäller att vara om sig och kring sig. Efter att jag gjort det en gång gick Jan-Erik och letade. Jag blev lite sur på honom och höll honom kort länge efteråt, men jag förstår nu att han inte menade något illa, han var mest nyfiken. Han lyckades förresten inte hitta mitt gömställe.

Upptäckter

Forskare har också kommit på att vi kan känna igen ansikten. Skulle det vara så märkvärdigt? Man spökade ut folk med masker och lät dem sedan vara tykna mot oss kråkor. Efter en tid kom de tillbaka med maskerna på. Då visade vi vår omedelbara avsky. Än sen? Denna förmåga att känna igen andra varelser är för oss en självklar förutsättning för vår överlevnad.

Att vi känner igen dem som vill oss illa har varit vår räddning många gånger. Räv, mård, ugglor och rovfåglar ger vi

Räcker det inte med att se mig på bild? Du hittar mig oftast i Slottsskogen mellan säldammen och fågelhuset. Håll utkik efter min hängande vinge så ses vi!

oss på direkt, och kallar samtidigt ihop grannarna för att försöka bli av med dem. Men visst, vi reagerar på vingprofiler och därför kan en för oss helt ofarlig bivråk bli hårdhänt mobbad om den kommer för nära oss. Men som alla kråkor vet och lever efter – hellre larma en gång för mycket än tvärtom.

Barbari

Gevär vet vi naturligtvis vad det är. Om du vandrar med en käpp och riktar den mot oss så lyfter vi direkt. Visst ser vi skillnad på gevär och käpp, men hellre flyga iväg en gång för mycket än att sedan inte flyga alls.

Genom åren har alla oförsiktiga troskyldiga kråkor skjutits bort, därför ser du sällan kråkböna annat än högst uppe i träden! En del jägare har inget sinne för etik och drar sig inte för att skjuta en kråkhona på bo – då menar de att hanen inte hinner få tag i en ny hona innan säsongen är över (Göteborgs Morgonpost, 1926). Vad skulle de säga om motsvarande händelse? Vaddå inte relevant jämförelse, vi har väl också rätt att leva?

Massmord

De kunde i alla fall sluta med att aningslöst skjuta så fort de ser en kråka. Se på jaktstatistik från Jägareförbundet! Mer än hundratusen kråkor skjuts årligen i Sverige, av ett bestånd som våra vänner fågelskådarna beräknat till cirka 300 000 par (Ulfstrand m fl, 1976). Vi ser det som tanklösa trakasserier, ingen äter oss längre som man gjorde under andra världskriget, då sköts ett år närmare en halv miljon kråkor.

Sedan säger man att man sysslar med viltvård. Som om de få and- och småfågelungar vi tar betyder något alls i det stora hela. Det är en balans, varför får annars gräsänder ända upp till femton ungar? Detta har vi hört sägas, vi kan inte själva räkna riktigt så långt.

Problem

Men visst, i vissa fall kan vi förstå att vår predation kan vara avgörande – tofsvipor, kärrsnäppor och rödbenor på strandängar ligger ofta risigt till. På Öland pågår ett försök att få bort kråkor från strandängarna (Johnsson, 2006). Men varför minskar fågelarter också där kråkjakten är intensiv? Har inte

ni människor också ett ansvar, ni som omdanat landskapet så det inte går att känna igen?

Nu har ni förresten huggit ner träden vid Välen också, för att vi inte ska kunna sitta och spana efter vipungar. Vi får sätta oss på fågeltornet istället – vad gör ni då?

Familjeliv

Min vinge läktes men jag kan inte hålla den som tidigare, den hänger ner, på det känns jag igen i trakten mellan Slottsskogens pingviner och sälar. Men jag kunde flyga igen och gjorde bekantskap med en förtjusande liten kråkflicka. Så gick det som det gick, vi byggde bo högt i en bok. Två ungar fick vi fram i år, de klev ur boet lite tidigt och satt sedan på säldammens kant och vinglade men ramlade lyckligtvis inte i dammen. När någon kom för nära mina ungar var jag tvungen att skrämmas lite.

Vi tänker förstås på våra ungar men det blir bara tidningsrubriker av krigsformat: *Kråkorna anfaller!* Kråkor som terroriserar omgivningen har plötsligt blivit ett allmänt gissel runt om i Finland. Kråkorna anfaller människor, inte bara för att skrämmas, utan för att skada (Lundberg, 2006). Att vi gör så sägs bero på att kråkor sett hur människor dödat deras ungar och då är det väl inte så konstigt? Vi blir som ni behandlar oss, så det så. Det känns som om ni skulle behöva tänka på denna allmänmänniskliga regel också i umgänget med varandra ... Med detta visa råd slutar Kråkis för denna gång. Går att hälsa på i Slottsskogen. 🐦

Referenser

- Göteborgs Morgonpost (1926) Krig mot kråkorna. *Göteborgs Morgonpost*, 6 maj 1926.
- Johnsson P (2006) Kråkjakt som naturvård. *Calidris* 35:9–14.
- Lundberg S (2006) Fåglar anfaller finländska fotgängare. *Dagens Nyheter*, 12 juni 2006.
- Svenska Jägareförbundet (2009) Viltövervakning – viltrapportering. <http://www.jagareforbundet.se/forsk/viltrapportering/> [2009-02-01].
- Ulfstrand S och Högstedt G (1976) Hur många fåglar häckar i Sverige. *Anser* 15:1–32.
- Ulfstrand S (2008) Klyftiga fåglar klarar kriser. *Vår fågelvärld* 2008(4):32–33.
- Weir AAS, Chappell J och Kacelnik A (2002) Shaping of hooks in New Caledonian crows. *Science* 297:981.